

ТРИЗУБІК REVUE HEBDOMADAIRE **TRIZUB**
UKRAÏNIENNE

Число 37 (395) рік вид. ІХ. 15 жовтня 1933 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 15 жовтня 1933 р.

Вихід цього числа «Тризуба» припадає саме на день, коли тому вісім год з'явився на світ наш тижневик, що йому за часів тяжких на чужині поклав початок святої пам'яті Симон Петлюра.

З того дня чимало літ перевернулось. Чимало змін зайшло. Багато зазнали ми гірких утрат, перебули пригод прикрих. І зараз часи не легші.

Та оглядаючись сьогодні на пройдену путь, бачучи навкруги щільно згуртовану сім'ю наших співробітників, прихильників та одnodумців, розкиданих цілим світом, почувавши завжди міцну єдність духовну з нашими земляками, які страждають, борються і вірять там, на поневоленій рідній землі, якої болями й надіями й ми живемо, для ліпшого майбутнього якої працюємо, єдність, якої розірвати ніщо не може, — ми зміцняємося на душі, зростаємо на силі, ще глибше переконуємося в правильності шляху, яким ми досі йшли і далі йтимемо непохитно, і який приведе нас до перемоги, — шляху боротьби незломної за визволення й державність.

Дякуючи всім тим громадянам УНР, яких неперестанна підтримка дає нам змогу провадити за нелегких обставин нашу працю, всім, хто на цей день озвався до нас, як і що року, з словом привіту й заохоти, повторюємо той заклик, що з ним звернулися ми торік до всіх, хто звик у «Тризубі» бачити свій орган:

Підтримуйте свій орган!

Коли ви маєте борг «Тризубові», — сплатіть його негайно. Коли ви передплатуєте його, одновіть, не одкладаючи, передплату. Коли ні, — передплатіть, не гаючись. Дбайте про оповістки для нього.

Збирайте на пресовий фонд «Тризуба». Знайдіть кожен принаймні одного передплатника. Розшукуйте й прихильйте нових читальників. Гуртуйте прихильників.

Не гайтеся, часи бо тяжкі.

Листи до земляків

XXIII .

Сучасний а р г о н а в т .

Не знаю, як ви, мої любі земляки, але я, коли довідався, що наш тутешній ліонський староста п. Еріо має відвідати Україну, то не дуже то тішився надіями, що з цього для вас вийде щось доброго. Не припускав навіть того, щоб вам в додаток до обіцяної Сталіним корови, дозволять завести, скажімо, ще хоч... козу. Навпаки, мав побоювання, а чи не набавлять вам, Боже борони, норму хлібозаготовки.

То-ж таки не жарт, приймати такого гостя, та ще тоді, коли Рапало зовсім розлазиться і гроша на обрію ніде не видно, окрім єдиної Франції.

Тут і останні штани сам Бог велів заставити, а французького гостя вшанувати таким прийняттям, щоб він довго потім його згадував на зразок своєї землячки з оперетки Леккока :

«Яким вином нас пригостили,
Який обід нам подали!
Я так пила, що майже готова...
Але цить!.. Далі ні слова.

Не знаю, чи шановний п. ліонський староста після большевицьких обідів доходили до такого стану, що були вже «готові», але зробили вони на них незгубне вражіння. Одною з перших заяв його своїй пресі була скарга на те, що їх занадто вже перегодували».

Легко догадатися, що під впливом таких гастрономічних вражінь п. Еріо що-до голоду в Україні, про який знає весь світ, тримається «особистої» думки, і взагалі радить до цього питання підходити без жадної «упереджености», бо воно ще вимагає «безсторонніх студій».

Добре я розумію ваші почуття, мої дорогі земляки, після те-

го, як ви довідалися про радощі свого життя в промовах п. ліонського старости. Але, яка-б не була ваша образа, не гнівайтесь, прошу вас, дуже на нього. Вам треба берегти сили вашого гніву, ваших почувань, вашої волі на важливіші справи.

Подорож п. Еріо є тільки малесенький епізод в тій боротьбі, яку ви провадите за свою волю, за щастя своєї батьківщини. Можете бути певними того, що вартість та значіння його декларацій очевидна кожному, хто хоче і вміє знайти правду.

* * *

На Україні п. Еріо, який не знає ні української, ні російської мови, перебував рівно п'ять днів: вранці 26.VIII він висів з пароплаву в Одесі, а 31.VIII виїхав з Ростова до Москви. Маршрут його по Україні був такий: з Одеси на Біляївку, де він бачив колхоз «Красный Луч», і того-ж дня за 650 км. до Києва, далі за 400 км. до Харькова і нарешті за 650 км. до Ростова з заїздом на «Дніпрострой». Таким чином, з п'яти днів перебування в Україні п. Еріо зробив по залізницях коло 2.000 км. За цей час він встиг оглянути: Одесу, Біляївку з колхозом «Красный Луч», Київ з Академією Наук, Софією, Лаврою та Музеєм, прогулкою по Дніпру, Харьків з комуною дітей ім. Дзержинського, тракторним заводом, «Дніпрострой» з двома заводами та двома колхозами («Дитина» та «Інтернаціонал»), Ростов з совхозом «Зерноград» і зїзд піонерів, на якому брало участь до 3.500 дітей.

Коли з тих п'яти днів перебування в Україні, що мав в своєму розпорядженні п. Еріо, викинути той час, який він мусів витратити на сніданки, обіди, вечері, на сон, переїзди, то тоді вийде, що на знайомство з кожною з зазначених установ він не міг мати більш 2-3 годин. Само по собі, що ці оглядини та розмови при них відбувалися в супроводі совітських достойників, які весь час оточували як самого гостя, так і його товаришів. Так що вони могли дивитися лише совітськими очима, чути совітськими ушима, тим більш, що і весь маршрут був заздалегідь розписаний, і все так само заздалегідь зрепетировано і підготовлено з того, що їм треба було побачити та почути.

Ніяких неприємних несподіванок, як от голодних на вулицях, або юрби опухлих од голоду людей в чергах за шматком хліба, при такій організації не могло бути. Гості та господарі гарно собі бавилися, обмінювалися привітаннями та компліментами, а з того, що

поруч, може і за кілька кроків од їхніх забав, люде терплять надзвичайні муки, ніхто не робив собі жадного клопоту. То вже ГПУ та його спритні агенти мусять дбати, аби, боронь Боже, правда того життя, яке так славословили учасники спільних банкетів, несподівано не повстала перед ними грізною примарою.

Тим часом все обійшлося щасливо і ніщо не порушило урочистий настрій і духову рівновагу високого гостя України. Тому він, цей відомий дослідник красного письменства, в Києві виявив великі знання «мінералогії», в Харькові виступив, як не-аби який спеціаліст «металургії», а на колхозах коло «Дніпрострою» зробив ненароком винахід агрономичного характеру.

Не диво, що такий різнообдарований чоловік притьмом уянив собі становище українського питання і зхарактеризував його такими безсмертними словами: «я здивований, як ви зуміли погодити повагу до духу соціалізму з задоволенням вимог українського національного почуття».

Прослухавши цю резолюцію, вся компанія плескала в долоні, і тільки тіні Хвильового та Скрипника з того світу відповіли:

— Так, так. Ми обидва добре спокутовали цей спеціально московський синтез соціалізму та українського почуття.

* * *

Видимо, сам п. Еріо є цілком задоволений з своєї подорожі і має зовсім чисте сумління. Побувавши в трьох колхозах і то таких, які йому показали, — він сміливо говорить про «чудесні садки з овочевими деревами, виноградники, про врожай, який збирається за допомогою удосконалених машин, про працюючих селян, що мали бадьорий вигляд та добре випешених дітей»...

В переконанні, що досить побачити три колхоза для того, щоб знати дійсне становище селянства, він заперечує саму можливість голоду в Україні, яка є те саме, що провінція Бос для Франції. Більш того, там він бачив край, де «знання є закон, а освіта обов'язкова, а на березі великої ріки стоїть гідро-станція, друга по розмірах у всьому світі».

І треба-ж іронії долі та такого посміху з її боку, що саме в той мент, коли лилися ці славословія про большевицьке панування в Україні, — конгрес національних меншин, по ініціативі у к р а ї н с ь к и х депутатів, висловив одноголосно співчуття і подяку всім, хто розпочав акцію допомоги голодуючому населенню України.

Більш того, передбачаючи дальший зріст голоду та нужди в зимі, конгрес вважає, що прилюдна опінія всього світу мусить покладати за елементарний етичний обов'язок звернути увагу на те, що діється в Україні і підтримувати допомогую акцію».

Не знаю, чи ці слова дійдуть до сумління самого Ерію, але що всни дійшли до совісти п. Мовінкеля, голови Ради Ліги Націй, то це факт, бо він вирішив це питання внести на обговорення в Лізі Націй. Так само й у самій Франції не всі поділяють думки і настрої п. Ерію. Краше всього може свідчить про це одна дуже красномовна дрібничка.

Коли п. Ерію вийшов по своєму повороті з СССР на парижський двірець і зняв капелюх, щоб привітати юрбу, що чекала його виходу, то з неї залунали свист та ворожі вигуки.

П. Ерію зкам'янів і розгублено спитав:

— А це що таке?

Друзі, які його зустрічали, поспішили його заспокоїти. Тим часом тріумфальний поворот додому не вдався.

* * *

В старі часи, коли світ був дуже маленький, усяка дальня подорож породжувала легенди. З подорожі відважних греків на Кавказ виникла байка про «аргонавтів», які їздили добувати «золоте руно», що на краю світа, в якійсь невідомій Колхиді, стереже грізний дракон. Де-які вчені кажуть, що байка ця склалася про грецьких разбійників, що їздили грабувати чужі землі.

В ХХ столітті повівся новий сорт «аргонавтів». Вони те-ж їздять за «золотим руном», але сподіваються здерти його не з овечок, що мають золоту вовну і яких стереже страшне опудало. Їхні надії покладаються на народи, з яких сучасний Мінотавр і без того здер останню шкіру.

— А може щось і нам перепаде? А що як з тієї останньої шкіри пошастить якусь пайку відтягти на виплату старих царських боргів!

Дивні часи настали. Замість колишніх розбійників ролю сучасних аргонавтів виконують учені гуманісти. Справді, світ змінився до такої міри, що «рог козерогом став, а діва стала раком»...

St. Jean de Maurienne,

1. X. 33.

К. Ніро.

Лист із Женеви

— Голод в Україні та проблема міжнародної гарантії прав людини. — Поведінка росіян. — Наш «єдиний фронт».

В минулому листі довели ми наше оповідання до того моменту, коли голова Ради Ліги Націй п. Мовінкель поставив справу голоду в Україні на тасмне зібрання членів Ради Ліги Націй. Нового що-до самого цікавого для нас засідання додати можна хіба те, що ніхто по суті не заперечував п. Мовінкелью, і що з симпатією до справи поставився і французький делегат. Дискусія велася в справі суто формальній: чи має право Ліга Націй втручатися у «внутрішні» справи держави, яка до того навіть не входить до складу Ліги Націй. Всі держави дуже побоюються зменшення їх суверенитету, і через це додержуються і що-до інших держав принципу невтручання.

Винятком з цього загального правила є тільки принцип «меншостей», себ-то втручання дозволяється що-до внутрішніх справ тих нових держав, які в час свого створення підписали зобов'язання що-до меншостей, а саме Польща, Румунія, Чехословаччина, Югославія і т. д. Але ці держави ніні дуже гірко изаліються на це їхнє виняткове становище і гаряче відстоюють принцип узагальнення забезпечення меншостей для всіх держав. Ця ідея узагальнення ще рік назад була чисто теоретичною, а з цього року, після того, як Гітлер прийшов до влади та зачалися переслідування изідівства, стала дуже популярною в колах Ліги, хоч цим ще не знищено спротиву не тільки Німеччині, а певно й інших країн, коли справа реально їх торкнеться. Це питання, що зосереджено в шестій комісії асамблеї Ліги Націй, було безсереднім центром дебатів цілої асамблеї цього року. Проти Німеччини посередне чи безпосередне направлені були вістрі промов і французів, і англійців, і багатьох інших делегатів.

Поруч обмірковувалася пропозиція голандської делегації про встановлення опіки Ліги Націй над біженцями з Німеччини. Факт нещуваний досі. В Жневі опікувалися тільки біженцями з б. Росії та Туреччини, себ-то з держав, які не входили до складу Ліги Націй (Туреччина тільки рік назад вступила до неї). Про забезпечення біженців з будь якої країни — члена Ліги Націй, наприклад, з Італії, не було й мови.

Від такої пропозиції до встановлення принципу забезпечення взагалі тих, що не знайшли собі захисту в своїй державі, — вже не далеко. І дійсно, на цій-же сесії було порушено вже цілком загальне питання про забезпечення прав людини і громадянина на цілому світі.

Цю ідею вже протягом кількох років проповідус відомий юрист п. Мадельстам. Про це читачі «Тризуба» знають з комунікату Українського Товариства для Ліги Націй про збори Унії Ліги Націй в Монтре: там були прийняті відповідні резолюції (при активній підтримці української делегації) про міжнародне забезпечення прав людини. Таку-ж резолюцію в свій час вивнесла і Міжнародна Дипломатична Академія. І от на цю сесію з'явився до Женеви незмінний секретар цієї академії п. Франгуліс, був міністр, грек з роду, і побажав внести резолюцію на порядок денний асамблеї. Але, очевидно, ні одна держава цієї пропозиції взяти на себе не схотіла, не взяла на себе й грецька делегація. Але у п. Франгуліса знайшлися приятелі в «чорній» республіці південної Америки Гаїті: грек Франгуліс був іменованим делегатом Гаїті і таким чином сам міг внести свою пропозицію, поставив її на загальних зборах, які й передали справу про міжнародну гарантію прав людини в шесту комісію.

Але не думасмо, щоб в цій сесії п. Франгулісу пощастило досягнути чогось реального. Поки-ж що ми бачимо, що втручання у «внутрішні

справі» дозволяється тільки що-до держав, які підписали конвенцію про забезпечення прав меншостей. Теоретично існує ще один виняток — у відповідній до прав меншостей. В цій справі артикул 23 пакта Ліги Націй говорить, що члени останньої не сміють терпіти рабства не тільки у себе, але мусять боротися з рабством і по тих державах, з якими підтримують торговельні зносини, хоч би ці держави і не входили до складу Ліги Націй. Спіраючися на цей пункт, і провела українська делегація на останніх зборах Унії Т-ва для Ліги Націй в Монтре свою резолюцію проти каторжнього труду в ССРСР. До речі, делегація від Унії (від Українського Т-ва брав в делегації участь його голова проф. Шульгин), була на традиційному послуханні у голови асамблеї, що в присутності генерального секретаря й інших членів секретаріату Ліги Націй прийняв резолюції в Монтре до відома. Крім того, голова Українського Т-ва для Ліги Націй особисто передав резолюцію в Монтре про каторжний труд і відповідний мемюар Т-ва до Міжнародного Бюро Праці, де йому обіцяли перестудіювати уважно це питання.

Повертаючися до справи голоду в Україні, себ-то до організації голоду самою московською владою, ми мусимо констатувати, що дійсно не існує (доки не створено буде міжнародної конвенції про забезпечення прав людя) жадної правної міжнародної норми, на яку Ліга Націй могла б опертися, щоб припинити цей нечуваний злочин, або хоч запротестувати проти нього. А разом з тим, коли вже до громадської свідомості дійшли страшні вістки з України, Ліга Націй не могла не зостановитися над ними, бо інакше проти неї піднявся б страшний галас (ми навіть знаємо видатних публіцистів, що на цей випадок гострили свої пера) і авторитет Ліги Націй безперечно був би ще більше підірваним. Ставлячи на приватній нараді членів Ради Ліги Націй справу голоду в Україні, п. Мовінкець рятував не тільки Україну, але й моральний престиж конвенційної установи.

Як відомо, вирішено було звернутися до Міжнародного Червоного Хреста, що й зробив сам голова п. Мовінкець, передавши відповідного листа до голови Міжнародного Червоного Хреста п. Макса Губера. Червоний Хрест відбув екстремне засідання і відповів остаточної про те, що він саме збирається в цій справі зробити, ще не дав. Ясно одноп, що дити Червоний Хрест має підстави для того, щоб в справі голоду в ССРСР удатися до московського уряду. В якій формі це він зробить і яких досягне результатів, — це покаже ближче майбутнє.

Але й нині через Міжнародний Комітет Червоного Хреста та через інші установи можна пересилати допомогу голодним в «індивідуальному» масштабі, себ-то направляючи її на окремі адреси. Цим нині й мусять, очевидно, зайнятися як українські допомогіві комітети, так і ті чужинці, що сердечно й активно поставилися до нашої бідн.

* * *

Так справи стоять у Женеві що-до голоду. Цікаво доповнити цього нашого листа де-кількома увагами що-до росіян та ще що-до українського «єдиного фронту» в справі голоду.

Російські емігрантські часописи, що правда, не раз писали про голод в ССРСР і визнавали, що він є найдухшим в Україні і на Північному Кавказі. Але з цього ці часописи в усякому разі не робили на сьогодні центрального питання, як це ми бачимо в українській пресі. Так само жадної ініціативи що-до боротьби з голодом росіяне не виявляли, ні одного комітету для боротьби з голодом не створили. А в час, коли ми, українці, удалися до Ліги Націй, — жадної російської заяви про голод там не було.

Про саму акцію російські паризькі газети довідалися з «Le Matin» (хоч в Женеві мають і своїх кореспондентів) і тими відомостями були видно заскочені. «Возрожденіє» передрукувало досить докладно статтю

п. Кораба з «Le Matin», прочитувавши навіть листа проф. Шульгина, «члена одного из українських правительств», а «Последнія Новости» були обережнішими: говорячи про виступ п. Мовінкеля, вони не зазначали ні одним словом, що звернулися до нього виключно українці. Очевидно, п. Мілюков одчув всю незручність становища росіяни супроти справи голоду: адже-ж Україна це «часть Росії», а українські самотійники якись не то фантасти, не то «запроданці». Чому-ж саме останні зуміли підняти галас на цілий світ, дійти до людського сумління, підняти питання в самій Лізі Націй? П. Мілюков, певно, зрозумів, що ця акція «самостійників» і ця байдужість росіяни назавжди лишиться великим аргументом проти того, що Україна це тільки «часть Росії». Сучасна боротьба проти голоду буде завжди найсильнішим аргументом в майбутньому для всіх «малоросів», які побачать тепер, хто обороняє їх батьків і дітей в лиху годину.

Це зрозуміли росіяне, але запізно, і в «свинячий голос» прислали листа з подякою до п. Мовінкеля і до Міжнародного Червоного Хреста. Листи підписані Авксентієвим, Алдановим, Мілюковим, Керенським і т. д. Практично ці листи матимуть тільки оскільки значіння, оскільки вони підтверджують, що пані заяви про голод мають суто гуманітарний зміст, коли на цьому можуть погодитися не тільки всі українці, а навіть і росіяне.

* * *

Ще про наш український «єдиний фронт»: певно, читачі нашого попереднього листа, де ми цілком точно і з повною дояльністю що-до всіх співучасників праці в Женеві освітили події, були здивовані коли прочитали в «Ділі» допис з Женеви, що, глорифікуючи пані Рудницьку (якій і ми віддали належне за її енергійні виступи і притягнення жіночих організацій), зовсім не говорить про той «єдиний фронт», який створено було ad hoc в Женеві.

Згадують тільки, що «різні емігрантські організації їх підтримали». Хто читав нашу попередню кореспонденцію і знає про ролі в цих справах українського урядового представника, того прикро вразить таке «однобічне» трактування справи.

Коли українська урядова делегація дуже охоче і безоглядно підтримала заходи пані Рудницької перед п. Мовінкелем, припинивши де-які свої заходи що-до виступу інших делегатів Ліги Націй, то для того, щоб концентрувати справу коло виступу норвезького делегата, щоб ясніше показати єдність фронту перед чужинцями.

Але ролі української офіційної делегації від того не зменшуються. Навпаки: своїм листом до п. Мовінкеля, прислужуючись цілковито до заяви галицьких послів та солідаризуючись в справі голоду з усіма українськими організаціями, проф. Шульгин саме її надав українським виступам у Женеві характер справжнього єдиного фронту, повної національної одностайності. В Женеві знають про українські суперечки, і саме ця єдність фронту в справі голоду зробила там величезне вражіння і дала п. Мовінкелю силу без застережень обороняти нашу справу.

Далі треба зазначити, що і цій справі голоду, справедливо чи ні, в широких колах Ліги Націй надали певне, цілком специфічне політичне значіння. Річ в тому, що один з перших порушив що справу п. Аменде, генеральний секретарь конгресу меншостей. Далі справа гаряче повстала на конгресі в Берні. Ми, українці, без огляду на будь-який політичний ґрунт цих виступів, можемо тільки з вдячністю поставитися і до конгреса, і до п. Аменде. Але в дуже широких колах Ліги Націй ці два виступи трактували, як інспіровані з Берліна, щоб одтягнути увагу конгресу, і взагалі громадської світової опінії, від Німеччини на Схід. В колах

Ліги Націй. — і це нам переказували дуже численні делегати. — акцію німецьку в цій справі зустріли неприхильно, бо зараз в Женеві Німеччина була свого роду центром всіляких атак. Серед цих обставин той факт, що виступили й урядові українські представники, а зокрема проф. Шульгин, відомий по своїй діяльності у Франції, мусів міняти характер справи, що й привело до того, що де-які делегати, що з огляду на німецькі заходи, і могли б бути ворожими до справи, в усякому разі їй не заважали, а подекуди й підтримували.

Таким чином і в цьому відношенні єдиний фронт був корисним для справи, і здавалося б, що «Діла» замовчувати соромливо ці обставини не годилося б, і то тим більше, що нинішнє становище і галицької делегації, і самого «Діла» що-до більшовиків стало саме тим, якого уряд УНР і наш орган додержуються вже від років.

Нарешті, завдяки широким знайомствам української урядової делегації в Женеві і серед преси, — справа набрала великого розголосу в світі. Цікаво відмітити, що преса звернула особливу увагу на виступи урядові, що було широко розпубліковано в «Le Matin», в «Le Journal», в «Journal de Genève» і т. д. Це й не дивно, бо до акції уряду УНР в справах боротьби з совітами вони звикли, і ця нова акція, до якої прилучилися галицькі й буковинські посли і взяли в цій справі навіть таку чільну участь, тільки ще більше піднесли в міжнароднім світі патріотичну й уперту діяльність уряду Української Народної Республіки.

Женець.

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

при Українській Господарській Академії в Подєбрадах — ЧСР.

Мета курсів: дати позаочною метою навчання систематичне знання, необхідне кожному свідомому українцеві.

На курсах викладають ся: історія України, українська мова, історія української літератури, українська культура, фізична географія України, економічна географія України, історія українського громадського руху XX ст., націоналізм.

Для викладів на курсах запрошено видатних фахівців, професорів високих шкіл.

Курси тривають 3 семестри.

Після скінчення курсанти дістають належні дипломи.

За інформаціями звертатись: **Ukrajinska Hospodarska Akademie, Podébrady, Tchecoslovaquie.**

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Польщі

Засновання в Варшаві Комітету допомоги голодуючій Україні. В зв'язку з катастрофічним станом річей на Великій Україні, 9 вересня с. р. у Варшаві відбулися загальні збори управ українських емігрантських організацій для паради над організацією допомоги голодуючій батьківщині.

Внаслідок цього, а тако-ж роботи окремо виділеної підготовчої комісії, на других зборах, 16 вересня с. р. обрано було український еміграційний комітет допомоги голодній Україні при Українському Центральному Комітеті в Польщі.

Комітет цей, в складі голови д-ра Л. Чикаленка, заступника голови інж. С. Гловінського, секретаря п. Гл. Мазаревського та членів управи п. В. Завадської, В. Краснопільської, д-ра А. Луканевича та інж. Вол. Шевченка, негайно-ж розпочав свою роботу.

З Чехословаччини.

Допомоговий фонд Української Університетської Науки. Минуло 12 років, як гурток українських професорів і вчених, лихоліттям батьківщини і рідного народу розлучених з рідною землею, заснував у Відні Український Університет, який через рік переніс у Прагу, де скупилася українська еміграція, щоб дати їй можливість учитися і щоб не тільки зберігти раніш придбане на полі освіти, але й продовжувати традицію університетської науки, щоби світ знав,

що українська нація не перестала дорожити наукою і має право у всесвітній культурі, як й інші цивілізовані народи, на свою власну святиню науки. В приязній атмосфері великого города, що став метрополією слов'янських змагань за свободу і на полі науки та культури, українські вчені придбали можливість працювати в області наукової високої освіти, а емігранти вчитися безплатно. Через університет пройшло кілька тисяч звичайних та надзвичайних слухачів. Вони вчилися в рідній університеті рідною мовою; їм, окрім загальних, викладалися українські дисципліни з історії, права, літератури, мовознавства й т. ин. Українська еміграція ніколи не припинялася, а тому й нині університет має приблизно 250 студентів. Учать в Українському Університеті й чужинці. Два друковані звіти з діяльності університету, наукові конгреси в рр. 1926 і 1932 та участь професорів у міжнародних наукових з'їздах вказують, що зробив і чого досяг Український Університет у Празі для інтересів України і національного імени. Сьогодні Український Університет у Празі складається з 24 звичайних професорів, 1 надзвичайного, 11 доцентів, 4 лекторів, 6 асистентів, 5 професорських стипендіатів. Наукових праць видав університет за 10 років 22 на 298 аркушах. Фінансова скрута і обмеженість університетських засобів не дала можливості надрукувати більше, а в рукописах у авторів виготовлено до друку значно більше, ніж надруковано. Частина окрім того, друкувалась у виданнях Української Академії Наук, Наукового Товариства імени Шевченка у Львові, в правничому журналі та інших видавництвах: де-

хто й своїм накладом: а тако-ж французькою, німецькою, англійською, чеською та іншими мовами. Донісши й туди по змозі наукову працю з українським іменем. За час існування університету уділено 36 докторатів філософії і 61 докторат прав, а всього 97 докторських дипломів.

Український Університет у Празі єсть єдиним українським університетом у світі на зразках європейських університетів. Значіння його все росте і він придбав собі поважне місце і в загальній європейській культурі. За це велика подяка в першу чергу чехословацькому народові та його великодушному президентові, професорові Масарикові, бо вони дали можливість розвивати на свободі українську освіту.

Але, на жаль, новоспине лихоліття та загальна економічна криза загрожують існуванню нашого університету в Празі. Матеріальні відносини, в яких живуть професори й доценти Українського Університету в Празі, вже від року ледве чи досягають мінімуму екзистенції людини, та будучність нашого університету невизначена. Чесько-українська організація: «Товариство Прихильників Українського Університету в Празі», що підкується справою його існування, розпоряджас тільки мінімальними засобами, які не вистачають навіть на удержання професорів. Серед таких обставин Український Університет не може взагалі розвиватись та не може видавати наукових праць.

Тому країна пора, щоб українська суспільність усвідомила собі цей стан, у якому знаходиться Український Університет у Празі.

Правда, що загальна скрута захопила всі верстви нашого народу. Але, як народнім обов'язком професорів та доцентів Українського Університету в Празі є видержати за всяку ціну на своїй позиції та ні на хвилину не зупинювати університетської праці — так і мільйони нашої суспільності повинні зрозуміти, що без її помочі існування одно-

ного українського університету поважно zagrożене.

Наш народ, що перед війною тисячами віч однодушно зазначив постулат заснування українського університету, зрозуміє певно, що під цю пору одним із найбільших народніх обов'язків є утримати одинокий Український Університет у Празі аж до хвилі заснування його на рідній землі. В культурних змаганнях нашого народу тільки те буде наше, що здобудемо власними силами, силою свідомої нашої суспільності.

В тій цілі засновується в Празі «Допомоговий Фонд Української Університетської Науки», щоб забезпечити існування Українського Університету на майбутнє. На чолі фонду стоїть Комітет. Цим звертаємося до найширших верств нашого народу, щоб посилив на поміч нашому університетові, щоб по всіх усюдах заснував допомогові комітети, як найкраще їх zorganizувати, та щоб поодинокі люде як і товариства жертвували грошеві вкладки на цілі фонду.

Складайте жертви на адресу: Mogauska banka v Praze U. F. U. чк. 13414.

Вступайте в члени «Допомогового Фонду Української Університетської Науки»! Прага, в грудні 1932 року.

В імені Комітету Фонду:

Проф. д-р Ст. Дністрянський. Проф. д-р Іван Горбачевський.

За Комітет Жертводавців:

д-р мед. Нестор Білик.
д-р прав Роман Дерлиця.
д-р філ. Василь Меринда.
пн. Микола Яремич.

— Від Музею Визвольної Боротьби України до всіх українських часописів і видавництв та до українського громадянства. В одному з відділів Музею ВБУ вже кілька років пильно комплектується збірка української періодики й публікації всіх

укр. видавництва. За порівняно короткий час ця збірка розрослася до дуже поважних розмірів — вона налічує вже більше 1000 назв самих укр. періодичних видань та, крім того, кілька сот назв ріжких чужомовних часописів, що або виходили на українських землях, або-ж були присвячені українським справам. Містить вона в собі річники, місячники, кварталники, тижневики, щоденні видання, справоздання, календарі, бюлетені, одгодівки, звіти й т. д., незалежно від того, чи ці матеріали видані друком чи літографічним способом, на гектографі чи циклостилї; в збірці є навіть кілька рукописних журналів, переважно нікільного походження. У відділі періодики мається багато рідних видань з минулого століття, а тако-ж публікації дореволюційних і післяреволюційних, багато самих ріжкоманітних видань української еміграції, розпорошеної тепер по всьому світі. Серед них є немало справжніх унікалів, що не дісталися ні до якої іншої бібліотеки й збірки взагалі, й не збереглися поза Музеєм більше ніде.

Музейна збірка періодики є цілком упорядкована й приступна для користування. Її матеріали ось уже кілька років служать для наших учених, публіцистів і дослідників, політиків і журналістів. Для користування нею приходять люди не тільки з Праги й з ріжких міст Чехословаччини, а тако-ж приїзять часто з Берліна та Варшави, Парижа, Відня, Львова й інших міст, щоб використати те чи инше рідке видання з цієї збірки.

Збірка періодики, як і всі інші відділи Музею ВБУ, складалася й поповнюється виключно шляхом пожертв (так само безплатною є вона й для користуання громадянства). Дбаючи про зібрання й збереження всіх українських видань та українськ. Музей Визвольної Боротьби оцим звертається до всіх укр. редакцій та видавництв і до укр. громадянства. Музей дякує тим 74 редакціям в краю, Америці й на еміграції, що

вже вислають до Музею свої видання, й ласаво прохас ті редакції й видавництва, до яких досі не дійшов ще заклик Музею. — надсилати по 1-2 примірники в с е х своїх видань. Музей дякує тако-ж усім своїм прихильникам з по-між громадянства, які жертвували збірки старих часописів і видань і тим допомагали Музеєві комплектувати його колекції; Музей підкреслює велику цінність цих пожертв і звертається до укр. громадянства з закликом жертвувати й надалі ріжкі публікації до збірок Музею.

Музей збірає все, що вишло — 1) укр. мовою, 2) на укр. землях і 3) на чужині, коли воно торкається української справи. Він не розрізняє матеріалів з огляду їх сьогодняшньої актуальности. Завдання Музею є зібрати і зберегти все, що хоч найменше зв'язане з українською дійсністю й може послужити для українського історика. У відділі періодики поруч з політичними й військовими, комплектуються видання мистецькі та церковні, поруч з науковими — дитячі, поруч з органами централними тако-ж і всі провінційні, поруч з державними — публікації найбілших воєрогів українських і т. д.

Щоб уможливити досліди над історією укр. видавничої справи й зібрати матеріал для історика української культури, Музей ВБУ громадить у своїх архівах не тільки документи окремих видавництв, а тако-ж оглядає всі їхні видання. Ця грава для установи, що не розпоряджас і силами для купівлі матеріалів, не є такою простою. Переведення її уможливується лише завдяки глибокому порозумінню з боку наших видавництв, що своїми пожертвами допомагають здійснювати національні завдання Музею. Музей вірить, що така допомога й співпраця над світовим справою буде чим далі все більше розвиватися.

Подаючи не до загального відома всім редакціям і видавництвам та українському громадянству, Музей разом з подякою тим, що своїми пожертвами про-

довжують поповнювати збірки Музею, звертається з закликом до всіх інших редакцій та видавництв з проханням надсилати в дар Музеєві для поповнення його збірок по 1-2 примірники всіх їхніх видань. Завдяки цьому Музей ВБУ в Празі може хоч частково повнити функції Української Книжної Палати, праця якої за сучасних умов є до краю утруднена. Хай відтепер не буде ні одного українського часопису, ні книги, брошури, ні навіть найменшого метелика, що їх бракувало б у збірках Музею. Музей просить редакції жертвувати йому тако-ж у міру можливости часописи й книги, що надходять до редакції на рецензії та для обміну. Це значно допоможе Музеєві комплектування відділу «Україніка» чужомовними часописами, до редакцій яких Музей зі зрозумілих причин не може звертатися з проханням про пожертву їхніх видань.

Музей просить усі укр. часописи передрукувати й поширити цей заклик, за що висловлює їм найглибшу подяку. Сподіваємося, що надалі не буде ні одного українського видання, що не приходило б до Музею ВБУ, що й усі провінційальні часописи краю, як і всі видавництва з найдалішних осередків та закутин еміграції будуть надсилати до Музею по 1-2 примірники всіх своїх видань. Адреса Музею:

U k r a j i n s k e M u s e u m,
P r a h a — Zizkov, Karlova 14.
Czechoslovakia.

— Інж. М. Литвицький передав до Музею великий пакунок укр. часописів і два архиви, а саме — архив кооперативних курсів Української Селянської Спільки, що відбувалися року 1924 в Терезині, й архив газети «Українське Життя» в Подєбрадах. Архив кооперативних курсів складається з листування курсів, програмів, виказів, викладів, класових денників, анкет слухачів, їх фреквенційних свідоцтв, іспитових протоколів і т. ин. До цього-ж архиву долучені тако-ж деякі літографовані курси викладів, що читалися в Терезині, й інші

публікації, здебільшого на кооперативні теми. Архив «Укр. Життя» містить в собі не тільки листування цього видавництва з р. р. 1926-27, коли виходила газета, а тако-ж архив редакції, бухгалтерії й експедиції. До цього-ж архиву належить тако-ж і багато укр. часописів, що їх редакції одержувала, здебільшого за свої видання.

— Музей Визвольної Боротьби України стало одержусь дальші пожертви на Український Дім у Празі. Не тільки українці з усього світу, а навіть де-які чужинці, наші приятелі, відгукуються на цю справу. Нові пожертви: посол Юлій Гуснай, Закарпаття — 100 кч.; проф. М. Носкова (чешка) — 100 кч.; п. Елішка Бартакова (чешка) — 20 кч.; проф. Д. Коломієць, Закарпаття, — 50 кч. (третя рата); Д. Козицький, Прага — 50 кч.; д-р. Е. Камінський, Прага, — 25 кч. (третя рата); д-р Ол. Кобизька. Словаччина, — 20 кч. (сема рата); Уряд УНР — 1000 кор. чеськ.; Укр. Спілька ім. Мазени, Подєбради, — 36 кч. 10 гал.; Збірковий Комітет при Т-ві «Просвіта», Аргентина — 5 незів; Об'єднання Укр. Нац. Організацій у Торонто, Канада, — 20 ам. долар.; інж. І. Панасенко, Варшава — 3 золот. К. Боровенко, Гонг-Конг — 2 ам. дол. з таким листом: «Гонг-Конг, 16. VII. 33. До Музею Визвольної Боротьби України в Празі. До цього листа долучаю 2 а. дол. на будову власного дому. Вибачте, що так мало, але як кожний з нас візьме за обов'язок і стане посилать на загальне діло, то сміло змоглиб свої будинки будувати. Бажаю продовжувать те діло святе. З повагою К. Боровенко».

Коли-ж ви дасте свою пеглину? Коли ваше Товариство дасть свою допомогу? Коли зробите у себе збірку на Український Дім для Музею Визвольної Боротьби України?

Гроші надсилати на адресу директора Музею проф. Д. Антоновича:

Prof. Antonovyc. P r a h a — Nusle, 245. Czechoslovakia.

В Болгарії

— Протест Українського Культурно-Благодійного Братства в м. Русе в Болгарії проти організації совітською Москвою голоду в Україні. На зборах Укр. Культ.-Благод. Братства в Русе, які відбулися 26 вересня с. р., прийнято таку резолюцію протесту:

«1. Ми, українські політичні емігранти, скупчені при Українським Культурно-Благодійним Братстві в м. Русе, вислухавши доклад п. Малінівського про страшне подолження наших братів у совітській Україні, протестуємо проти нелюдських знущань совітської Москви її грабунку України й інших республік ССРСР, протестуємо проти навмисне створеного Москвою голоду, висловлюємо своє братерське співчуття страждачому нашому народові і визнаємо всі українські організації світу, а в першу чергу українські культурно-освітні й станові організації в Болгарії, об'єднатися до спільної й рішучої боротьби за українську незалежність.

Протестуємо тако-ж проти загодного захоплення болшевицькими «досягненнями» в Україні, що конас в агонії, бувшого французького прем'єра п. Едуарда Ерйо, який завжди стояв на боці свободи, рівенства й братства, завжди був оборонцем покривджених, і який підчас своєї останньої подорожі по ССРСР не заглянув у дійсність у совітській Україні, та повернувшись з цієї подорожі мильно інформус культурний світ, чим улегчус совітській диктатурі зводити з українським народом свій порахунок і розпнати Україну на хресті національно-визвольних змагань.

2. Пройняті смутком від масового вмірання українського населення, створеного в Україні навмисне московським паїздником, прирікаємо розвинути акцію допомоги голодуючим в Україні, а для переведення цієї акції в життя обіраємо спеціальний комітет для рятунку України. Одно-

часно апелюємо до українців, що перебувають в Болгарії, приднатися до нашого голосу й домагатися на з'їзді української еміграції в Болгарії, який має відбутися 14-15 жовтня с. р. в Софії, утворення в Болгарії центрального комітету рятунку України».

СІАМАС і голод в Україні.

Річний конгрес СІАМАС'у, що відбувся в Женеві в кінці вересня с. р., відносно голоду в Україні прийняв наступну резолюцію:

«9-ий конгрес СІАМАС'у, глибоко зворушений страшними вістками про голод в Україні, згідно з якими сотні тисяч людей вмирає з голоду, вістками, які підтверджуються кореспондентами й європейської преси і великою кількістю приватних листів, отриманих з України, як тако-ж і чисельними звідти втіачами.

Констатуючи в той-же час, що совітська влада спростовує навіть саму наявність голоду і вивозить хліб закордон у величезній кількості,

вважає конгрес, що перш лицем такої трагічної прстидейности, людське сумління вимагає, щоби було встановлено в Україні нормальний стан річей, що може зробити виключно лише міжнародна комісія, яка поїхала б в Україну,

і просить 14-ту асамблею Ліги Націй во ім'я людности зробити необхідні заходи для утворення згаданої комісії».

VII міжнародній конгрес істориків і участь в ньому Українського Наукового Інституту в Варшаві.

21-28 серпня с. р. у Варшаві відбувся VII міжнародній конгрес істориків. До організаційної комісії конгресу запрошено було тако-ж представника Українського Наукового Інституту в Варшаві, дир. Інституту проф. О. Лотоцького. Професори О. Лотоцький і Р. Смаль-Стоцький брали тако-ж участь в працях конгресу, як його члени. Дирекція Інституту пішла на зустріч

прибувши на конгрес українським історикам (з Праги чеської й Галичини) в справі приміщення їх на помешкання у Варшаві, представивши двом делегатам помешкання в самому Інституті. 24 серпня в залах клубу «Прометей» відбулося прийняття українських делегатів істориків, що його улаштував Інститут, і на яке запрошено було представників українського еміграційного громадянства у Варшаві. Під час цього прийняття директор Інституту професор О. Лотоцький виголосив привітальну промову, в якій підкреслив, що наука дає найліпший ґрунт, де може об'єднатися ціле українське суспільство. В імені делегатації відповідав директор Національного Музею у Львові проф. І. Свенцицький.

Україніка в бельгійській пресі.

«Libra-Illustré», великий брюссельський ілюстрований тижневик, умістив у ч. 14 й 15 з 15 й 22. VII с. р. велику статтю п. Єрдали — «На берегах Дністра» з такими ілюстраціями: Голгота України, київський врасвид з пам'ятником св. Володимира, похід на війну (з козацького життя), Софійський собор та Софійський майдан у Києві з пам'ятником Богдану Хмельницькому.

В ч. 16 з 29. VII с. р. той-же журнал умістив більшу статтю п. Єрдали — «Історія України й українська проблема» з такими ілюстраціями: портрет С. Пстлюри, портрет п. Заступника Головного Отамана А. Лівичького, три українських врасвиди та кобзарь, що грас на бандурі.

Перша сторінка ч. 17 з 12. VIII. с. р. того-ж журналу представляє собою велику врегарну картину — тип українки в національному вбранні.

В першій половині серпня місяця с. р. газети «Le pei Вальон», «Ля Провенс», «Л'авенір дю Люксембург» та інші вмістили статтю п. Єрдали — «Криза, безробіття й голод в СССР».

Вищезгадані й інші газети вмі-

стили статтю п. Єрдали — «світське варварство».

Брюссельській «Le Soir» та багато інших газет подали телеграму з Букарешту про засідання румунсько-совітської комісії по налагодженню дністрових «інцидентів», тоб-то про перехід границі біженцями з України.

«Ля провенс де Намор» 4. VIII, та «Ля провенс де Монс» 3. VIII подали за «Журналь де Деба» статтю «Царь-голод» з описанням голоду в СССР, головню в Україні.

«Кур'с дю Суар» з 2. VIII, «Ля Провенс» з 5. VIII та інші часописи подали широку інформацію «Офінор'а» про арешт Шумського та новий совітський процес над українцями.

Листи до Редакції.

I.

Високоповажаний Панс Редакторе!

Через посередництво Вашого журналу дозвольте висловити від імені Української Національної Громади в Фінляндії подяку п. професорові Української Господарської Академії в Подєбрадах О. І. Бочковському, як широкому оборонцеві України, — за одвертий лист до п. Едварда Ерйо, в зв'язку з його коїдкою до СССР.

У п р а в а Г р о м а д и.

II.

Шановний Панс Редакторе,

Прохаємо вмістити в шановному Вашому журналі приложного при цьому листа Пловдівської Громади:

Пловдівська громада не може обминути мовчанкою тяжкої для неї події — переїзду з Болгарії до Польщі п. полк. Б. Цибульського. Громада з цього приводу сумує, бо з ним тісно зв'язано існування й життя цілої Громади, він перший кинув ідею батьківщини між пловдівськими ук-

раїнцями, закликав пізнати себе й вирватися з московського табору.

Завдяки його праці ліквідовано було всі перешкоди, і в Пловдиві виросла Українська Громада, яка з ним, старшим діячем, уявляла одну душу, одно тіло й одні бажання. Не жалував він ні своєї праці, ні своїх невеликих достатків, щоб об'єднати й закріпити Громаду. Не дивлячися на свій тяжкий матеріальний стан, він не один раз приїздив з Софії провідати Громаду, допомагав їй словом і ділом. Залишив він Громаді цінний подарунок — свою

власну бібліотеку, потреба в якій в Громаді була дуже великою.

Праця й допомога п. полковника Цибульського Громаді — зістануться між громадянами пам'ятними надовго. Щастя, Боже, на все добре! Дай Боже, щоб добра слава, яка у польк. Цибульського залишилась між нашими громадянами, була занесеною аж в Україну!

У п р а в а Г р о м а д и

Пловдив.

28. IX. 1933.

Зміст.

Париж, неділя, 15 жовтня 1933 року — ст. 1. К. Ніко. Листи до земляків, XXIII — ст. 2. Женеvecь. Лист із Женеви — ст. 6. Хроніка. З життя української еміграції: У Польщі — ст. 10. У Чехословаччині — ст. 10. В Болгарії — ст. 14. СИМАК і голод в Україні — ст. 14. VII міжнародній конгрес істориків і участь в ньому Українського Наукового Інституту в Варшаві — ст. 14. Українік в бельгійській пресі — ст. 15.

Український Літературний Гурток.

улаштовує вечір, на користь голодних і безробітних, який відбудеться в суботу 14 жовтня с. р. в салі 10, rue Messageries (мстро Poissonière), о год. 8, 30 вечера при участі:

Голови Гуртка Бориса Лазаревського, пн. Якимчука, З. Горлєвської, Карбовського, М. Ковальського, Тенія, Топольського, Ол. Чехівського та відомої оперової артистки пані Корєцької.

При піаніно п. Пономаренко.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.